

Anmärkningar
Rörande
Ogräsen uti Orihvesi Socken
Af
Tavastland,

Med Philosophiska Facultetens Bifall,

Under

Philos. Profess. Hort. Acad. Præfekt. samt Ledamoten af
Kongl. Vet. Acad.

CARL NICLAS HELLENII

Inseende

För Lagerkranfen

Utgifvne och Förfvarade

Af

ANDERS SALOVIUS,

Tavastlämnige.

Uti Kongl. Åbo Academiens Öfre Lärosal den 3. Junii 1789.

På vanlig tid f. m.

Tryckt i FRENCKELLSKA Boktryckeriet.

Contracts-Probsten, och Kyrkoherden
Öfver Orihveski och Eråjårfvi Församlingar,

Högvördige Herr Doctor

ERIC LENCQUIST,

Såsom et ringa vedermäle af den vördnadsfullaste erkänsla för mångfaldige åtnjutne välgärningar, vågar jag i ödmjukhet tilegna Hr. Doctorn och Probstn närvarande Academiika afhandling.

Uptag, Vördade Gynnare, denna min välmening med samma ädelmod, som alltid gjort Edert hjerta emot mig ynnestfullt och välgörande. Under den ifrigaste önskan, det Förfynen ville bekröna Hr. Doctorns och Probstens vördnadsvärda ålderdom med den rikaste lott af förnöjelse och fällhet, har jag den äran med fullkomligaste vördnad och brinnande tilgifvenhet framhärda

Högvördige Herr Doctorns och Probstens

Ödmjukaste tienare

ANDERS SALOVIUS,

För at med förmån kunna sköta och odla växter, är ej nog at känna dem til sina namn och skiljemärken; deras egenskaper böra på det nogaste nderlökas, tillika med de verkningar, som åtskillig jordmån och skiljaktige climater upå dem utöfva. En noga kännedom fordras därjämte af deras fiender, de må vara af djur eller växtriket, samt sättet huru desse skada; ty utom denna kunskap är man ur stånd fatt at afböja dessas våldsamma anfall, samt förekomma den förlust man naturligt vis af deras härjande befarar. Och ju större erfarenhet man i dessa omständigheter hunnit förvärfva sig, ju säkrare blifver ock hoppet om framgång samt vinst af de planteringar, som enligt den samma, med förnuftig omtanke blifvit anlagde. Våra almänna lädesarter äro onckligen de växter, hvilka i längsta tider af menniskor blifvit odlade; men at vi ännu ingalunda, äfven hvad dem beträffar, vunnit all nödig erfarenhet, vitnar beklageligen den misväxt man nog ofta på dem nödgats lida, och torde hända med mindre grund tillskrifves luftstrekets hårdhet, vid hvilken man åtminstone borde hoppas, at de efter så lång tids förlopp hunnit blifva någorlunda tilvande. Ehuru mycket alltså genom omtänksamme Landbrukares omhugsan, rörande dessas skötsel allaredan kan vara utrönt, lära vi ändock nödgas tillåta, at ännu ganska mycket synes vara för en framtida upmärksamhet förbehållit.

Drefven af den böjelse och hug, jag ifrån barna-åren hyft för växtrikets kännedom, och dess tillämpning til åkerbruket, har jag med möjlig flit sökt utforska de särskildte

växters egenkaper, som finnas bland fädesarterne, och i förre eller mindre mån hindra deras trefnad uti min fosterbygd Orihvesi Socken under Tavastehus Län och Öfre Satakunda Härad, samt efter denna kundskap äfven budit til at utröna, på hvad lätt och genom hvad medel de skadlige fäkraft kunde utrotas. Denna delen af åkerbruket har nämligen alltid förekommit mig så om ganska litet, och åtminstone ännu ej i den mån utredd, at man icke genom flitige samt på åtkilliga orter anstälde rön, framdeles med största skäl hade härutinnan at förvänta de nyttigaste uplysningar.

Hvad jag med någorlunda säkerhet i detta ämne kunnat erfara, vågar jag i närvarande afhandling öfverlemna til allmän granskning, under det glada hopp, at min oskyldiga afsigt, hvarmed åtminstone de mindre kunnigas bland mine Landsmän uplysning uti en väsendtelig del af deras hushållning och timmeliga välfärd pålyftas, ingalunda kan eller bör blifva Min Läfare misshagelig.

§. 1.

Under namn af ogräs bland fädesarterne komma alla de örter, som på upodlad mark växa emot egarens vilja, förqväfva det som där är planteradt eller sådt, samt alltid förlämra den afskafning han annars med skäl af sin tilredde jord kunde förvänta. Om hvete skötes på en åker, och det emot jordegarens vilja blifvit rågblandadt, följer häraf at rågen i detta fallet bör anses för ogräs; emedan den förlämrar afskafningen af hvetet: men däremot får sådant ej sägas, om hvetet då det genom någon händelse blifvit blandat uti rågåkern; emedan hvetet förädlar. Lika så förhåller det sig med hafran bland kornet, hafran räknas til ogräs, om den upkommit mot min vilja i kornåkren; men ingalunda kornet

som

fom en ädlare fädesart då det finnes bland hafran. Sålunda fes tydligen, at man ofta kan sköta på nästgränsande åker det man på en annan anser för ogräs. Gemenligen förstås dock med ogräs, alla lådane växter, som egentligen uti en upbrukad jord ej kunna upfylla det ändamål, hvarföre jorden beredes, utan til jordegarens skada och förlust växa i densamma.

§. 2.

Bland orfakerna, som i våra åkrar befordra ogräfsens tillväxt kunna följande i Orihvesi Socken med skäl anses såsom de förnämste. Våra fädeslag fordra i allmänhet en bördig men tillika torr jordmån, då man undantager böronne som äfven i nog vattfjuk åker kunna trifvas. Säs fäden emot sin natur i fur och sank åker, målte hon nödvändigt borttvina och lämna rum åt de växter för hvilka naturen egentligen utfedt detta läge til trefnad. Ganska mycket ogräs infördes uti våra åkrar igenom obrunnen gödfel; ty den innehåller otaligt många frön, som inkomne uti en för dem tjenlig jordmån, växa frodigt och fördärfva fäden. Sjelfva fäden som användes til utfäde, är äfven ofta så utblandad med främmande frön, at man snarare må undra, at den ej aldeles blir förqvafd, än at grödan årligen aftager uti myckenhet. När nu härtil lägges at de fleste bland fäden inkomne ogräsen äro utmärkt frörike, och vid sine fröns utspriadande följa naturens frikostiga lagar, kan ej annat hända, än at et betydligt förråd, äfven för flere år af dem finnes i åker-jorden, til lika så lång tids skada för fäden. De som få kvarblifva i ytan, upkomma samma höst eller åtminstone påföljande våren, då återigen de som genom plögning djupare nedkommit uti jorden, därstädes i flere år förvaras ofskadde, tils de tid efter annan genom jordens omvändande småningom upbragte vinna af luften det tilförene saknade och för deras groende och växt oumgängeliga biträde.

§. 3.

Så många gynnande omständigheter för ogräns tilväxt i våra åkrar målte i fanning upväcka hos ofs en billig förundran däröfver, at icke vår förlust vid åkerbruket ännu blifvit större än vi för det närvarande funnit den samma; men därjämte på det ömmaste påminna ofs at vidtaga så kraftiga medel som möjliga äro, för at i tid afböja en olycka som ju längre den beredes, alltid i sine verkningar blifver så mycket mera känbar och tryckande. De uti föregående § upräknade hushålls fel hvarigenom åkern smittas med ogräs, bör en åkerman först och för alting få mycket möjligt är, söka at rätta. Redes åkerjorden väl och befrias ifrån öfverflödigt våta samt fyra, kan man med säkerhet vara förvislad, at en stor del växter som tilföre tvingat fäden uti den samma, sedermera ej äga någon trefnad; utan fly et bonings ställe som sålunda blifvit för dem otjenligt. Skadan af de frön som med gödsele uti åkern införas kan aldrig blifva betydande, allenast man efter Herr Doctor Fagræi på all fund Phylik och erfarenhet grundade upgift, uti Sv. Vetenskaps Academiens Handl. för år 1783. p.255. ej allenast länmar sin gödsel-itack erforderlig högd och bredd til emottagande af luftens, varmens och fuktighetens gänning befordrande verkningar, utan ock tidtals omkastar den samma, för at mer och mer samt snarare förstöra de däruti befintliga frön. At rena utfädet ifrån ogräs-frön, är icke eller mödosammare än at den litiga åkermannen kan få denna sin möda rikeligen betald och erfatt. Ogräns frön äro gemenligen smärre och til en del mycket lättare än våra sädesarters, kunna således genom fall och vanna lätteligen fränkiljas. Om någon tid åtgår härtill, som den arbetsrädde öfverklagar, samt om något minskas härigenom uti måttet af utfädet som den obetänklamma förber, måtte icke för alt detta som i fanning är obetydligt, et
rent

rent och kärnfullt utfäde uti en väl redd åker lemna mångfaldig belöning? I akttages dessa uti alt förnuftigt åkerbruk desutom til en obrottslig efterlefnad föreskrifne försigtighets mått, infö es ingalunda den myckenhet ogräs-frön uti åkern som i annat fall årligen sker, och dymedelit blifver en betydlig orsak til ogrärens tillväxt på et verkande lätt förekommit. Ifrån nästgränsfande ängar kunna väl icke destomindre utspidas några främmande frön, i synnerhet om blått ifrån ängen til åkern under grärens fröfällnings tid skulle inträffa; men utom det, at ängen gemenligen lås innan gräs-frön hunnit mogna, och fölgakteligen kunna utfalla, så eska ock de på våra vanligen lanka ängar befinteliga gräs, en mera lank och sur grund, än de uti en väl redd åker kunna finna til sin trefnad.

§. 4.

Ehuru man ock på möjligaste lätt sålunda söker at förekomma införandet af gräs-frön uti åkern, finner man dock såhant oakadt, at vissa gräs icke destomindre uti densamma år ifrån år oftast i sådan mån tiltaga, at säden til slut aldeles uttränges. Dessa hafva antingen med sine rötter qvarblifvit ifrån det åkern uptogs af lunda, eller ock på de äldre brukade åkrarne, under en vårdslös husbonde någon tid tillföre inkommit. De ådagalägga tydligen, at för en åkerman, som vil hafva sin åker ifrån ogräs ren och befriad, det ingalunda är nog, at endast afböja och förekomma ogräs-fröns införande uti densamma; utan at han därjämte bör förut och känna, huru de en gång inkomne säkrast och med minsta kostnad kunna utrotas. Denna kunskap kan aldrig utom en säker och på noggranna rön grundad erfarenhet vinnas, och torde med skäl kunna sägas för närvarande tid ännu tarvå mycken hjälp och uplysning. Man bör nämligen för at få

A 3

någor-

någorlunda anledning til hopp om en lycklig framgång af arbetet uti denna vägen, på det nogaste igenkänna dessa ogräs; ty de finnas af olika art för olika orter. Indiernas ogräs updragas med största omsorg uti våra drifhus. Hvarje Province i Sverige har merendels något eget, som ofta ej finnes i nästgränslande, åtminstone ej til det öfverflöd. Sålunda har Skåne, *Ononis spinosa*. Skåne och Södra Halland, *Cbrysanthemum segetum*. Norra Halland och Bohus Län, *A-rundo Pbragmites*. Dahls land, *Lapsana communis*. Up-land, *Carduus crispus*, Gottland, *Brassica napus* och *Centaurea jacea*. Roslagen och Skåne, *Rubus fruticosus*. Småland, *Rapbanus rapbanistrum* och så vidare. Dessutom plågas särskildta fädeslag äfven af särskildta arter. Sedan man sålunda igenkänt det på åkern skadande ogräset, bör man i naturens bok upföka det läge och den grund (*Statio*) som för det samma är det tjenligaste, om til äfventyrs man kan, utan fädes-arternas vantrefnad få förändra densamma i åkern, at gräset tvinnande måste föka sig en mera naturlig hemvist och boning. Däreft bör man ock med upmärksamhet utleta deras lefnads tid (*duratio*) huru lång den af naturen är beständ. Af denna kunskap fluter den omtänksamma åkerbrukaren hvad han til deras utrotande med plog och harf kan uträtta. De årligen upkommande och utdöende (*annuae*) äfven som de hvilkas lefnad inom tvenne år är fullkomnad (*biennes*), erindrar han sig, at de genom jordens slitige omvändande medelst körning och harfning den tid åkern ligger i träde, säkraft kunna utrotas, allenast han lemnar emellan hvarje gång ej längre tids rum, än til de i ytan upbragte fröns groende tarivas. De åter som han funnit mångårige (*Perennes*), och hvilka ej efter dessa grunder kunna utödas, granskar han i anseende til deras sänings tid, om icke tilfälligtvis, af den samma någon anvisning til deras förförande kan hämtas; han använder til deras tuktande naturens egen härtill utfedde betjening,

tjening, djuren, af hvilka et finner uti det ena ogräset, det andra uti et annat, sin läckrafte, sin smakligaste föda, gnager det ända til roten och det få ofta det minsta blad utkommer, hvarigenom det för plog och bil ihärdigaste ogräs til flut ändock måste borttvina och utdö. Med et ord, naturens enskildte hushållning för hvart och et i åkern skadande gräs bör få långt möjligt är forskas och utletas, om i denna delen af åkerbruket tillräcklig upplysning någonsin kan förväntas. Men huru mycket återstår icke ännu för ofs i denna kundskap aldeles ovidrördt, då de fleste ogräsen knappast mera än til namnet för det närvarande äro kände!

§. 5.

At nu komma til närmare kännedom af ogräsen i Orihvesi Socken, skal jag i det följande särskildt upräkna alla dem jag kunnat upptäcka; hvarvid jag dock til mera ordnings samt redighets vinnande, först indelar dem efter deras olika lefnadstid, såsom en af de mäkt uplyfande omständigheter, då frågan göres om deras utrotande, uti trenne flocker, nämligen: etårige, *annue*, två-årige *biennes*, mångårige *perennes*. Utaf *annue* äro härstädes följande af mig anmärkte.

Agrostis spica venti Åker hven, Finnarnes Kaffe heinä, träffas endast å de ställen i åkern, där fäden om hösten eller våren genom väta och fyra tagit skada. At förekomma des tillväxt för framtiden är säkrast, at innan des frön hunnit mogna, eller så snart panicula eller vippan uppskjuter, med lif afllå hela stycket där den växer. Förlusten blifver obetydlig; ty fädesständer äro gemenligen ganska få ibland den, och man vinner å detta sättet et förträffligt foder för Boskapen.

Bromus secalinus Råg lösta, F. Luste, finnes förnämligast där dälder i åkern länge kvarhålla höst och vår fyran. Jamnes åkern väl och kullras, behöfver man ingalunda frukta
för

för någon skada af detta ogräs, utan blifver äfven öfvertygad om orimligheten af det påstående, at nämligen rågen någon tid kan förvandlas til lösta eller fvingel.

Lolium temulentum Därrepe, är inkommen med Linfrö ifrån Revel, triffes endast i fumpig och sur jord, samt försvinner utur en väl skött och dikad åker. Linfröet renas äfven lätt ifrån des frön genom höns, hvilka med begärlighet och på det nogaste utpläcka dem utan någon minskning på de förtnämnde.

Galium Aparine Snärje-gräset, skadar i gemen vår-fädet, och i synnerhet Linet. Genom fädens renande medelst harpa och en försiktig kastning förmodar jag man tämmeligen skal kunna mota des skadeliga förökning.

Polygonum convolvulus Binda, är lika skadlig som Snärjegräset. Des tilväxt torde ock med et någa renadt utfäde läkraft kunna hämmas.

Lithospermum arvense Horletta, F. Vereväjuuri, finnes nog allmän både i höst- och vår-fädet, dock aldrig i den myckenhet, at någon skada för fädesväxten af den är at befaras; renas utfädet, så förmodar jag åkern lätt kan frias af detta ogräs.

Spergula arvensis Fryle, enligt min erfarenhet, skulle jag räkna frylen til de växter som utan at skada fädesarterne ganfka väl trifvas tilhopa med dem. Dock, skulle den förmycket tiltaga på någon åker, så blifver den bästa utväg til des utrotande, at om våren efter vinterfädet upköra och jämna en sådan åker, då Frylen säkert med frodighet upkommer samt lämnar för boskapen det förmånligaste bete.

Chenopodium viride Mjölgräs, F. Savi heinä, triffes endast uti itarkt gödde åkrar, och lärer förmodligen icke annorledes än med obrunnen gödfel inkomma i åkern. La

Lamium purpureum Blindnäsla, och *Lamium amplexicaule*, finnas äfven någon gång bland våräden, dock ej til någon skadande myckenhet.

Galeopsis tetrabit Flister, F. Pillicka, Peiponen, växer med trefnad i fur åker bland vårädet; men frias åkern ifrån fyra och utädet renas med harpa, förekommes den förlust man af dennes tiltagande kunde befara.

Euphrasia eller rättare *Bartzia odontites*, finnes emot hösten til myckenhet uti lerblandade åkrar; men en så sentida växt som denna, hvilken ej upkommer förr än äden hunnit städga sig, kan med skäl ej anses skadlig.

Myagrum sativum Dådra, F. Koiran pellava, finnes förnämligast i Linåkrarne; lukas eller renas linet i rättan tid, och med någorlunda noggranhet, slipper man all olägenhet, som den kunde tillkynda.

Tblaspi arvense Penninge-gräs, Maannousemisen ruoho, finnes ganska ofta i rååkrarne til en skadlig myckenhet, hvaraf så väl, som ock namnets lika betydelse, Professor RETZIUS tror denna växt vara den samma, som under namn af Skjerfströ uti Byggn. B. 2. C. 4. § omtalas och anses så fördärfvelig för åkrar, at den som med henne, eller något af de andre där upräknade ogräsen, fördärfvar en annans åker, förklaras ärelös, dömmes at rätta up allan skada, samt böta femtio DL för hvar åker han skada velat. Ostridigt är, at namnen efter Herr Prof. RETZII förklaring i det närmaste uti uttydningen instämma, då nämligen Skärf efter gamla Svenskan ej annat betyder än en penning af minsta värde efter nu varande talesätt. Men oakadt denna någorlunda likhet uti namnen, skulle jag dock ej tiltro mig at kunna påyrka, det denna växt eller Penninge-gräset förtjente så mycken upmärksamhet hos Lagstiftaren, at den skulle ställas i jämförel-

fe med de andre som i nämnde lagfens rum upräknas. Ty upkörer man åkern någre gångor om sommaren då den ligger i träde, samt däremellan släpper fären på den samma, som finna denna växt ganska smaklig; så förekommer man utan vidare bekymmer all olägenhet som penninge-gräset kan tillskynda läden.

Tblaspi bursa pastoris Nåldynor. F. Lutucka heinä, ätes likaledes begärligt af lären, och träffas fällan til en skadande myckenhet.

Brassica Campestris Åkerkål, växer uti vårfädet; men ej hos oss ännu överflödigare än at man med flitig sommarkörfel och utlädets renande tämmeligen kan mota des skadande förökning.

Fumaria Officinalis Jordrök, F. Linnunlerne, träffas fällan annorstädes än där läden är frodväxt, hvaraf jag tycker mig få anledning at sluta, det denna torde mera gagna än skada läden.

Agrostemma gitbago Rödklint, F. Ohrankuckanen, är i sednare åren inkommen i åkrarne med fäd som ifrån andre orter blifvit hämtad, kan ännu ej anses för skadlig, men torde med tiden blifva et så mycket Ivarare ogräs at utrota, i fall det samma frött får tiltaga, som det hvarken genom kastning, harpa eller fäll, står at skiljas ifrån rågen. Emedlertid får jag dock anmärka, at Rödklintens frö fällan mogna til utspridning innan läden skäres, hvaraf man kunde lära sig at under skörden ifrån lädesbanden utpläcka ogräset, då man ej allenast läkraft frias från detta samma ibland läden, utan äfven samlade af des frön en god föda för höns och kalkoner.

Vicia sativa Vickern, är först i sednare tider inkommen med fäd ifrån andre orter, lærer hvarken här eller annorstädes så rum bland ogräsen, hållt den å flere orter äfven anses för-

förtjena vår omtanke til ymnigare fortplantning. I Skåne nyttjas frön af denne blandade med råg til bröd, då priet blir gemenligen lika med rågens. I å flere ställen i England fås vickern, och sedan den upkommit til en viss högd, nedplöjes, hvarigenom åkerns fruktbarhet på et utmärkt lätt befordras. Häftar ega ock uti denna växt et förträffeligt foder, som dock altid med hackelle bör utblandas, på det de ej för mycket måtte tiltaga i fetma.

Ervum hirsutum Klotlins, en späd växt, som snart finnes bland all slags fäd, torde knappast kunna räknas bland skadlige; utmärker merendels fädane ställen där fäden genom höft eller vår-fyran tagit skada.

Lapsana communis Hare-kål, et ogräs som förekommer i all odlad jord. Innan Harkålen blommar, ätes den med begärlighet af all Boskap; och tager den någon gång öfverhand, lämnas allenast åkern följande året i träde, då boskapen på det nogaste utrotar den samma.

Centaurea Cyanus Blåklint, F. Ruiscukkanen, träffas i fvag och gles rågväxt, gemenligen vid renarne, til et klart bevis, at denna växt ej förmår utfänga läden, men väl intager defs rum, då den af fyra och andra tilfälligheter blifvit försvagad. Defs blåa blomblad blandas af allmogen til deras röktobak, hvarigenom denna växt på starka tobaksrökarens åkrar är mera fälllynt. Defsutom kunna frön ganska lätt genom förfigtig kastning å logen fränkiljas, så at af denna växt ej någon betydlig förlust i åkrarne är at befäras.

Matricaria Chamomilla Camille - blommor, F. Sauna kukkanen, Johannexen kukkanen. Om dennes skadande egenskaper torde det samma få anmärkas, som om Blåklintens. Det bruk vår allmoge gör sig af den som läkemedel, är för det närvarande kraftigt nog at hämma defs skadande tilväxt.

Atriplex patula Gullfrö, är nästan af samma beskaffenhet som *Chenopodium viride*.

Ervum monanthos och *Papaver somniferum* kunna äfven hitföras. Den förra et ogräs i värläden, infördt med Rysk spannemål, den sednare utspridd ifrån trädgårdarne. Bägge tyckas ock äga hos oss fullkomlig trefnad. Den förras tilväxt förekommes på samma sätt som klotlinsens; men vallmogen torde framdeles utgöra en förmånlig plantering, hälit dels frön gifva en ganska god olja, hvilken kan nyttjas i alla fall där bomolja brukas. Nästan all den bomolja, som föryttras, är til en tredjedel, om icke til hälften, blandad med olja af vallmoge, och detta bör ej förefalla underligt, då man vet, at vallmoge-oljan kan säljas til en tredjedels bättre köp och desutom är mildare i smaken och kommer ganska nära mandel-olja; då däremot oljan af oliver oblandad har en skarp smak. Se härom *Traité sur la meilleure Maniere de cultiver la Navette & Le Collat & d'en extraire une Huile depouillée de son mauvais gout & de son odeur désagréable*, par L'Abbé ROTZIER Chevalier de L'Eglise de Lyon &c. Paris 1774, 2:vo. Af hvilken utdrag finnes uti *Samling af rön och upptäckter*, utgifne i Götheborg 1781, 2:vo, för Julii Månad.

§. 6.

Af två-åriga (*biennes*) ogräs uti Orihvesi får jag endast anmärka följande:

Verbascum Thapsus Kongsljus, F. Köhkä och Peitzin ruoho, finnes endast i fvedjor och i utmager åker. Där åkern väl gödes och brukas, behöfver man ej frukta at denna qväfver lädesväxten.

Trifolium arvense Fläsgräs, F. Pellon apilas, fordrar samma läge och jordinån som den förre, samt trives icke uti en väl brukad åker.

Antbemis Tinctoria Letblomster, F. Keltakukkanen, fordrar en skarp och hård lera til sin trefnad. Om åkern väl redes och med tjenlige jordblandningar göres lucker och lös, blifver denna växt fälllynt och til flut försvinner.

Antbemis arvensis Hvitört, finnes vifla år til ymnighet uti rågen, i fynnerhet då rotmasken om hösten skadat brådden. Släppes fåren som äta dennas blad begärligen, på åkern då den ligger i träde, och den därjemte upköres i rättan tid några gånger om sommaren, behöfver man ej frukta at detta ogräs för mycket tiltager.

§. 7.

Af mångåriga (*Perennes*) ogräs, som vid åkerbruket med alt skäl antes för de tvaraste, har jag å min födelleort funnit följande:

Triticum repens qvickrot, F. Valkiat juuret, är et af de tvaraste ogräs och finner uti en väl brukad åker sin bästa trefnad. Om åkern ofta köres och harivas med en tung harf, uti hvilken tinnarne sitta tätt, kunna rötterne til en betydlig del bortrännas; men skulle detta ej förilå at freda lädesväxten, blifver det säkrast at lägga den af qvickrot förderfvade åkern några år til äng, på det jorden måtte packas tilsamman, då denna växt tvinar och til flut förgås.

Rumex acutus Hått-syran, F. Hevon hiukka, trives i sur jord, och tvingar fåden, men dikas åkern väl, aftager detta ogräs inom någre år.

Ornithogalum luteum Väfferdagslök, finnes til myckenhet i väl skotte rågåkrar; men en så späd växt lom denne, lærer som knappast förtjena rum bland ogräsen.

Ranunculus repens Krypande solöga, är i det närmaste af lika skadande egenkaper lom qvickrotten, lærer ock knappast

paft med andre medel kunna utrotas, än de, som vid qvickrotten blifvit föreflagne.

Mentha arvensis Horsmynta, et krypande och förtretligt ogräs uti vattfjuka åkrar, utödes lättast genom åkerns tilbörliga dikning.

Lamium album Blindnäfla, F. Peiponen, fordrar en ganska mycket gödd, samt tillika något fuktig jordmån, lærer fördenkul knappast til någon myckenhet ökas i våra åkrar.

Prunella Vulgaris finnes uppå mager och fur grund, blifver fölgagteligen et ogräs hos den lata åkerbrukaren.

Vicia cracca Fogelvicker, Musärter F. Nätkinet. Där denne ört fådt inrymme, blifver den ganska skadlig, träslar ihop och qväfver läden. Dets tilväxt förekommes såkraft då trådes åkern åtminstone par gånger om sommaren på det nogaste köres och harivas, samt de uprefne rötterne samlas och användes til gödfel på ången. At lemna åkern til ång som vid qvickrotens utödande föreflogs, är ingalunda tillräckligt emot Fogelvickern; ty är jorden allenast bördig och ej utmagrad, kommer den nog fort, ehuru ock grunden vore något tilpackad. Plogen och harfven låfva således den förnämsta hjälp emot detta ogräs. Renas därjämte utfädet med harpa, samt fådesbanden straxt under skörden, innaa Fogelvickerns skidor hunnit öppna sig, bortfläpas på ången at torkas; så kan man vara såmligen säker, at denne vicker årligen aftager och minskas.

Achillea millefolium Rölleka, F. Pyörtänä ruoho, håller sig förnämligast vid åkerrenarne, fordrar således en mera packad grund til sin trefnad, än hon uti en väl brukad åker kan finna.

Serratula arvensis Åkertistel, F. Nikanyrti, har en stark och djupt gående rot med ganska många sidogrenar, en hög frod-

frodväxt samt månggrenig stjälk med stora och vidlöftiga blader i fynnerhet vid roten, och ökes därjämte otroligen genom sine flygande frön, dem hon årligen och merendels ofskadde till största myckenhet utsprider: eger således alla egenheter af det skadligaste ogräs som någon sin uti en åker kan inkomma. I anledning däraf skulle jag ock, om mig blefve tillåtit, at gilsningsvis upgifva den växt, som under namn af *Skårffrö* uti Lagboken i Byggn. B. 3 C. §. 4. omtalas, framför flere andre föreställa vår Åkertistel, hvilken til sin oart ej allenast närmast liknar de andre i samma lagens rum upräknade ogräsen, utan äfven i viss mån finnes skadligare. Ty at *Orobanche Major*, hvilken nu för tiden i Skåne kallas *Skårffrö* skulle af Lagstiftaren under samma namn få som et af de skadligaste ogräsen begripas, lærer nu mera ingen rimmeligen kunna påstå, då man vet, at *Orobanche* är en af de fällsytaste växter i Riket, samt därjämte en *planta parasitica* eller på andre endast växande ört, som töljakteligen näppeligen med sående kan fortplantas, och om detta äfven möjligen kunde ske, dock aldrig någon sin med sin enkla och spädbladiga stjälk kan blifva skadlig. Men at utreda af hvad anledning vår *Serratula* sådt detta i lagen för henne uptagne namnet af *Skår*, med hvars frön nämligen grannens åker ej skulle skadas, fordrar i sanning en vidlöftigare och mera granskad underfökning, än mit föremål för denna gång medgifver; därför torde det blifva nog för mig tils vidare, at endast få anmärka det hela *Serratulae* genus ännu i dag på Holländska kallas *Schaer*, på Tyiska *Scharte* eller *Scharffenkraut*, efter hvilka namn detta örtslägte äfven hos oss iordom förmodligen hetat *Skår*, som ännu tydligen igenfinnes uti *Serratula Tinctoriae* Svenska namn *Ångskår*, hvilket tvifvelsutän ej annat betyder än *Skår*, *Serratula*, som elter dess egentliga läge bäst trifves på ångar, til skillnad från denna *Skår* som i fynnerhet träffas i åkrarne. At denna växt

äter

äter nu mera fådt namn af tistel, lærer beqvämligast kunna hänledas af dets likhet (i synnerhet til sine taggar) med tistlarne, til hvilka allmogen snart sagt räknar alla med taggar beväpnade växter. Om öck framdeles denne min gissning möjiligen skulle finnas ogrundad, blifver det dock ostridigt, at denne växt i anseende til sin skadande oart förtjenar en Landbrukares yttersta upmärksambet. Likväl måste man ännu tillstå, at denna nättan öfver alt hos allmogen saknas; ty där denne växt inkommit i åkern, tycker man sig snarare upptäcka hos allmogen någon omvårdnad för dets fortplantning, än någon den ringaste omtanke om dets utrotande. Häraf händer, at man efter skedd skörd om höitarna, vanligen träffar detta ogräs i frodighet kvarstående på åkrarne, då fröna, i den mån de mognat, på det nogaste spridas, och i sinom tid fortplanta denna växt öfver hela fältet. At få åkern ren ifrån denne tistel, fordras otvivelaktigt flere års arbete och den nogaste omtanke. Utfädet bör få mycket möjligt är renas ifrån dets frön, och så långt sig någonfin göra låter, bör man äfven i synnerhet bland de mera lägväxte sädes-arter föka med lia at affkåra densamma, hvarigenom åtminstone fröredningen på et betydande sätt förhindras. Då åter åkern ligger i träde, bör man på alt möjligt lätt vinlägga sig at kunna förstöra denne tistels skadelige rötter. En djupt gående plog, samt tung och tätpinnad harf, flitigt nyttjade, bidraga ganika mycket til detta ändamål; men blifva fällan tillräckelige. De djupare rötterna som af dem ej kunna skadas, blifva detta oakadt vid lif, och skjuta, sedan sidogrenarne blifvit affletne, esomoftast så mycket starkare skått; därföre måste man, för at äfven matta dessa stamrötter, låta sären flitigt beta på en sådan af tisteln skadad åker. Desse äta begärligen de nyfsupkomne skåtten och gnaga under detsamma nog ofta så mycket af roten, at den tvinnar

nar och til slut dör ut. Nyttjar man därjämte spadan at tukta de största, blifver man få mycket vittare, at snart få se sin åker för detta ogräset befriad.

Carduus palustris Kärrtistel, F. Suon ohdake, inkommer i åkrarne med kärmylla då den brukas til jordblandning. I akttager man den nödiga försiktigheten, at innan denne eller andre jordarter i detta ändamål föres på åkern, låta dem blandade med gödning kastas i hög och där undergå vederbörlig gäfning; få hafver man ej at befara af denne tistel och många andra ogräs någon skadande verkan för fädesväxten.

Equiseta äro ganska svåra at utöda, och' under detta arbete åtgå gemenligen flera år. Uti en väl dikad samt lös åker aftager deras myckenhet årligen; ty de fordra en hård och skarp jord samt fyra til sin trefnad. Ju bättre åkern fördenskul skötes, ju säkrare hopp har man at få den samma ifrån detta ogräs befriad.

Pteris aquilina Ormbunke, F. Kanerva eller Kananjalika, har samma egenskap som de föregående. Dets rötter ligga äfven djupare, än at de med plojen kunna rubbas; skötes dock åkern väl, aftager Ormbunken småningom, i synnerhet få snart fetman af gödningen hinner at komma in til rötterna, hvilken de ingalunda kunna fördraga.

Desse äro B. L. de ogräfen, hvilka jag i Orihvesi up-
 tecknat. Skulle några, emot min förmodan, uti denna för-
 teckning finnas förbigångna, vågar jag förfäkra, at de inga-
 lunda äro allmänne och at de, genom samme förliktighets
 mått, som til hämmande af de nu anfördes tilväxt, blif-
 vit föreslagne, lätteligen kunna qväfvas.

